

ספרות עברית וכללית

לעולים חדשים

לבתי ספר דתיים

יחידת לימוד משלימה ל-2 יחידות לימוד

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעותיים.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני פרקים.

פרק ראשון – סיפורת (מעשה חכמים, סיפור קצר),

דרמה ומונודרמה — (33x2) — 66 נקודות

פרק שני — שירה (פיוט, השירה העברית במאה ה-20) — (17x2) — 34 נקודות

סה"כ — 100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: (1) רשימה מודפסת של היצירות שנלמדו בכיתה.

(2) מילון עברי-לועזי / לועזי-עברי, לפי בחירת התלמיד.

ד. הוראות מיוחדות: (1) חובה לצרף למחברת הבחינה שתי רשימות:

א. רשימת היצירות שנלמדו ביחידה הבסיסית.

ב. רשימת היצירות שנלמדו ביחידה זו.

(2) אין להדגים בתשובות שונות על פי אותה יצירה.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

/המשך מעבר לדף/

ה ש א ל ו ת

פרק ראשון — סיפורת (מעשה חכמים וסיפור קצר); דרמה ומונודרמה (66 נקודות)
ענה על שתיים מהשאלות 1-6 (לכל שאלה — 33 נקודות).

מעשה חכמים

1. לפניך הסיפור "האיש שנותר בשדה". קרא אותו, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

איש אחד נסע ליום כיפור אל הבעש"ט.

ונסע יום ולילה תמימים בכדי למהר נסיעתו.

ובא לאור הבוקר,

של ערב יום כיפור

עד סמוך לעיר מזעבוש.

אז אמר בנפשו:

הנה אני סמוך לעיר,

והסוס נתייגע מאוד,

אעמוד כאן להתפלל

ובתוך כך ירעה הסוס.

אחר התפילה גברה עליו השינה.

אמר בלבו:

מה בכך אם אישן שתי שעות?

הנה הסוס ינוח מיגעו,

ואחר כך אסע במהירות,

ואיך שיהיה בוודאי אבוא לפני חצות היום לעיר.

ושכב על העגלה ונרדם בשנתו מאוד.

(שים לב: המשך הסיפור וסעיפי השאלה בעמוד הבא.)

וכשניעור ראה שהוא בין השמשות של יום כיפור.
ונצטער הרבה מאוד,
כי אחרי כל היגיעות שיגע לנסוע אל הבעש"ט ליום כיפור
מוכרח הוא להיות ביום כיפור,
לבדו,
בשדה,
סמוך לעיר,
ובאשמתו.

וצעק ובכה במר לבו
כל הלילה וכל היום.

ובמוצאי יום כיפור נסע במהירות
ובמרירות הנפש אל הבעש"ט.
וכשבא אליו עשה הבעש"ט צחוק ממנו

והעניין היה שצריך היה אותו איש להעלות בתפילתו תפילת עם שבשדות,
ומן השמים הכריחו אותו.

ענה על שני הסעיפים א-ב.

א. הסיפור מסתיים במשפט: והעניין היה שצריך היה אותו איש להעלות בתפילתו תפילת עם

שבשדות, ומן השמים הכריחו אותו.

פֶּרֶשׁ משפט זה, והסבר כיצד "האיש" מבין את מה שקרה לו בערב יום כיפור, וכיצד

הבעל שם טוב מבין את מה שקרה לאיש. (20 נקודות)

ב. הסבר כיצד אַחַד מן המאפיינים של הסיפור החסידי בא לידי ביטוי בסיפור זה.

(13 נקודות)

שים לב: אין להדגים בתשובות שונות על פי אותה יצירה.

סיפור קצר

2. "שברירים" / דבורה בארון

ענה על שני הסעיפים א-ב.

א. תאר שלוש מהופעותיו של מוטיב האור בסיפור "שברירים". (18 נקודות)

ב. הסבר כיצד מוטיב האור מסייע להבין את דמותה וחייה של חיה פרומה. (15 נקודות)

3. "שברירים" / דבורה בארון או סיפור קצר אחר

ענה על שני הסעיפים א-ב.

א. תאר יחסים בין בני זוג או יחסים בין דורות בסיפור עברי שלמדת **או** בסיפור "שברירים". (18 נקודות)

ב. הסבר מה אפשר ללמוד מן היחסים שתיארת (סעיף א) על כל אחת מן הדמויות. (15 נקודות)

דרמה ומונודרמה

4. "אנטיגונה" / סופוקלס או "בית בובות" / איבסן או "ביקור הגברת הזקנה" / דירנמט או "לרקוד עם אבא" / ויינגרטן או "אחת זקנה" / סמל

תאר את הסיום של המחזה שלמדת.

האם הסיום שתיארת פותר את הבעיות שעלו במחזה? נמק את דבריך.

5. "אנטיגונה" / סופוקלס

הסבר כיצד ההתנגשות בין השקפות עולם מנוגדות מניעה את העלילה הטרגית במחזה "אנטיגונה".

6. "בית בובות" / איבסן או "ביקור הגברת הזקנה" / דירנמט או "לרקוד עם אבא" / ויינגרטן או "אחת זקנה" / סמל

תאר יחס משפיל ופוגע כלפי אחת מן הדמויות במחזה שלמדת, והסבר כיצד יחס זה מניע את העלילה של המחזה.

פרק שני — שירה (פיוט, השירה העברית במאה ה-20) (34 נקודות)

ענה על שתיים מהשאלות 7-12 (לכל שאלה — 17 נקודות).

פיוט

7. קרא את הפיוט שלפניך, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

יוֹנֵת אֵלֶם רְחוּקִים / ר' משה אבן עזרא

מחרוזת 1 יונת אלם רחוקים / מעל קנה נתושה –

כאבה היה נצח / ומכתה אנושה.

כצפור בפח יוקשה / תהמה, ונפשה יבשה

מקצר רוח ומעבודה קשה.

מחרוזת 2 מטע עול נטעה / לארות יום פריה

וזרע מרי זרעה / לקצר תבואת מריה,

ויען מוסר פרעה – / ערם הצג גויה

ומלבוש עדנה קרעה / ותתנצל את עדנה,

ודמעתה על לחיה / כנוזלים על יבשה.

מחרוזת 3 שקעתי ושונעתי / מבור אין בו מים,

וקראתי ונשאתי / ללב אל כפיים,

וספקתי ודפקתי / על שערי שמים.

לו יקשיב אמרתי / בורא ניב שפתיים –

ואז תרא אויבתי / ותכסה בושח!

מחרוזת 4 הבט כי לכל מסלה / אביט – ואין לי מכיר,

וצר אותי חלה / וחציו בדמי השפיר.

זכרה ברית כבתחלה, / כי אין בלתד מזכיר,

ואל נא שבר הפעלה / תאחר חטאת שכיר –

הנה כי לד הגאלה / ולד הירשה!

א. תאר את המצב של עם ישראל על פי פיוט זה. (10 נקודות)

ב. על פי הפיוט, הסבר מה עושה הדובר כדי לשנות את מצב העם שתיארת בסעיף א.

(7 נקודות)

8. קרא את הפיוט שלפניך, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

כִּי אֲשַׁמְרָה שַׁבָּת / ר' אברהם אבן עזרא

מחרוזת 3	כִּי אֲשַׁמְרָה שַׁבָּת אֶל יִשְׁמְרֵנִי, אוֹת הִיא לְעוֹלָמִי עַד בֵּינוּ וּבֵינִי. רָשָׁם בְּדַת הָאֵל חֶק אֶל-סֻגְנוֹי, בּוֹ לַעֲרֹךְ לַחֵם פָּנִים לְפָנָיו, גַּם-בּוֹ לְהַתְעֲנוֹת עַל פִּי נְבוֹנָיו אָסוּר לְבַד מִיּוֹם כָּפוּר עֲוֹנִי.
מחרוזת 1	אָסוּר מִצֵּא חֶפֶץ מַעֲשׂוֹת דְּרָכִים, גַּם מְלֻדָּר בּוֹ דְּבָרֵי צָרָכִים, דְּבָרֵי סְחָרָה אֶף דְּבָרֵי מְלָכִים, אֶהְיֶה בְּתוֹרַת אֵל וּתְחַכְמֵנִי.
מחרוזת 2	בּוֹ אֶמְצֵא תַמִּיד נֶפֶשׁ לִנְפְשִׁי, הִנֵּה לְדוֹר רִאשׁוֹן נָתַן קְדוּשִׁי מוֹפֵת בְּתֵת לַחֵם מִשְׁנֶה בְּשִׁשִּׁי, כָּכָה בְּכָל-שִׁשִּׁי יִכְפִּיל מְזוֹנִי.
מחרוזת 4	הוא יום מְכַבֵּד הוא יום תְּעֻנּוּגִים לַחֵם וַיֵּין טוֹב בְּשָׁר וְדָגִים. מִתְאַבָּלִים בּוֹ הֵם אַחֲרֵי נְסוּגִים, כִּי יוֹם שְׁמֵחוֹת הוּא וַיִּשְׁמְחֵנִי.
מחרוזת 5	מִחַל מְלָאכָה בּוֹ סוּפוֹ לְהַכְרִית, עַל-כֵּן אֶכְבֵּס-בּוֹ לְבִי כְּבָרִית, אֶתְפַּלֵּל אֶל-אֵל עֲרֵבִית וְשַׁחְרִית, מוֹסֵף וְגַם מְנַחָה הוּא יַעֲנֵנִי.

א. מהו האירוע ההיסטורי המתואר במחרוזת השנייה של הפיוט? נמק את דבריך.

(8 נקודות)

ב. הסבר מהו הלקח לדורות הבאים הנלמד מן האירוע ההיסטורי שכתבת עליו בסעיף א.

(9 נקודות)

השירה העברית במאה ה-20

ארץ-ישראל וירושלים

9. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

גלות / בלפור חקק

בית 1

סבי היי לו בגדי כהנה שקופים
ורקמה לו אמו בדש הכתנת
התכלה פסי זהב יפים.
וחקקה לו את שמו בענג
באותיות של כסף, אור מזקק.
סבא שלי, מורד בן רפאל חקק.

בית 2

ועלה סבי כאברהם מאור
מאותה ארץ על פי אותו דבור.
עלה עלה אל אותה אדמת מולדת.
ולא היתה
לו עוד הכתנת הנחמדת.
ואבדה לו שורתו
ואבל נגה פניו
ונשחת הכסף
ונשחט הזהב.
ובשוקים רכל סבי מכר את אוצרותיו
בגדים פלים, מרפלת אכזב
לשוננו כבדה, נביא נעזב.

בית 3

סבא שלי מלך עצוב.
נולד בבגדי משי ורקמה בגדי חמודות.
וכאשר גלה אל ארץ
נשחתו בגדיו נשחת הודו.
רק במותו הלבישוהו תכריך בעטרת
טלית שקבל מאביו טלית ירשה
חקקה תכלת אותיות של קדשה.

בית 4

ולאריך הטלית דמיתי לראות
פסי זהב יפים. אור מזקק.
סבא שלי. מורד בן רפאל חקק.

כיצד בא לידי ביטוי מוטיב הלבוש בשש השורות האחרונות של השיר? הסבר את הקשר

בין השורות האלה לשיר כולו.

ארספואטיקה

10. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

ספר שירי / רחל

צריחות שצרחתי נואשת, כואבת
בשעות מצוקה ואכזב.
היו למחרות מלים מלבבת,
לספר שירי הלכן.

נגלו חביונות לא גליתי לרע.
נחשף החתום בי באש,
ואת תוגתו של הלב הכורע
יד כל במנוחה תמשש.

בחר בשני אמצעים אמנותיים מן השיר, והסבר את תרומתם לעיצוב העולם הפנימי של המשוררת.

אדם וזהותו

11. לפניך שיר א' ממחזור השירים "שירי סוף הדרך". קרא אותו, וענה על שני הסעיפים א'-ב שאחריו.

שירי סוף הדרך / לאה גולדברג

א

הדרך יפה עד מאד – אמר הנער.
הדרך קשה עד מאד – אמר העלם.
הדרך ארכה עד מאד – אמר הנגר.
לשב הנקן לנח בצד הדרך.

צובעה השקיעה שיבתו בפז ואדם,
הדשא מבהיק לרגליו בטל-הערב,
צפור אחרונה של יום מעליו מזמרת:
– התזכר מה יפתה, מה קשתה, מה ארכה הדרך?

א. תאר את המצב של הזקן על פי הבית הראשון בשיר, והסבר במה המבנה של בית זה תורם

להדגשת מצבו. (10 נקודות)

ב. בבית השני תקופת הזקנה מתוארת באמצעות תמונת הטבע.

הסבר והדגם דברים אלה. (7 נקודות)

זוגיות ואהבה

12. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

פְּגִישָׁה, חֲצִי פְּגִישָׁה / רחל

פְּגִישָׁה, חֲצִי פְּגִישָׁה, מִבֶּט אֶחָד מְהִיר,
קִטְעֵי נִיבִים סְתוּמִים — זֶה דִּי...
וְשׁוֹב הַצִּיף הַכֹּל, וְשׁוֹב הַכֹּל הַסָּעִיר
מִשְׁבֵּר הָאֵשׁ וְהַדֹּוּ.

אִף סֶכֶר שְׂכָחָה — בְּנִיתִי לִי מִגֵּן —
הִנֵּה הִיא כְּלֹא הִיא.
וְעַל בְּרָכִי אֶכְרַע עַל שְׂפַת אָגַם סוּאֵן
לְשִׁתּוֹת מִמֶּנּוּ לְרוֹנֶה!

המטפורות בשיר וסימני הפיסוק בו מסייעים לדוברת לבטא את מצבה הרגשי בעקבות פגישה.
הסבר קביעה זו, ובסס אותה על אחת מן המטפורות בשיר ועל שימוש באחד מסימני הפיסוק בו.

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך